

teiksi, on normaalin surun ajateltu voivan vain *tavallaan* kestää läpi elämän” (s. 55). Poijulan ydinviesti siteeratussa kohdassa on nimenomaan se, että surulla ei ole kestoja. Hän toteaa, että ajatus surun tietystä kestosta on todettu tarpeettomaksi ja että suru voi kestää koko elämän ajan, vaikka se ei jatkukaan samanaikaisena. Tunnereaktiot heikkenevät ajan myötä, mikä on empiirisessä tutkimuksessa todettu. Pulkkinen ei näe, että Poijula puhuu samasta asiasta kuin hän itse eli ettei surulle voi asettaa mitään tiettyä kestoja. Vainkuttaa siltä, että Pulkkinen suhtautuu Poijulan kirjaan hieman asenteellisesti psykologis-kliinisen surukäsityksen edustajana eikä näe, että heidän käsityseronsa on minimaalinen. Ero tulee lähinnä siinä, että Poijula psykologina tuntee psykologisen käsitteistön ja selittää sitä yleisajatusajaksi, kun Pulkkinen sanoutuu irti koko käsitteistöä.

Pulkkinen kritisoi psykologis-kliinistä surukäsitystä myös siitä, että sen mukaan surusta pitää selviytyä. Hän toteaa, että surusta ei tarvitse selviytyä, sillä se on elämän luonnollinen osa. Kuitenkin myös Pulkkinen on kirjansa perusteella kiinnostunut surevien tukemisesta. Tämä on tärkeää siksi, että parempi ymmärrys parantaa esimerkiksi ammattilaisten tukea ja parempi tuki auttaa surevia voimaan paremmin, mikä voidaan nähdä myös selviytymisenä; ei ylipääsemisenä, mutta eteenpäin pääsemisenä. Surun näkeminen kokonaisvaltaisena kokemuksesta ja luonnollisena osana ihmiselämää auttaa siis selviytymään surun kanssa. Psykologinen ja hoitotieteellinen tutkimus on luonnollisesti kiinnostunut surevien tukemisesta kohti parempaa jaksamista. Näin on erityisesti traumaattisessa surussa, jota Pulkkinen ei juurikaan käsittele. Tämä onkin kirjan suurin yksittäinen puute.

Kun surututkimuksessa (psykologis-kliinisessäkin) tänä päivänä puhutaan surusta selviämisestä, sillä tarkoitetaan sitä, että arki sujuu ja

suru on mukana luontevana, muttei elämää kohtuuttomasti kuormittavana osana. Jos tässä prosessissa sureva onnistuu näkemään surun sellaisena kuin Pulkkinen sen esittää – elämään kuuluvana luonnollisena, vaikkakin kipeänä osana – siitä on surevan jaksamiselle hyötyä. Aiheesta olisi löydettävissä kansainvälistä surututkimusta, kuten George Bonannon resilienssitutkimukset, joiden teoriakenttään Pulkkinen tutkimus soljuvasti solahtaisi. Yksi resilienssin eli selviytymiskykyisyyden tekijöistä on menetyksen sopiminen omaan maailmankatsomukseen eli juuri se, mihin Pulkkinen viime kädessä tähtää. Pulkkinen mainitsee kyllä Bonannon, muttei käsittele oman tutkimuksensa sopivuutta hänen teoriansa valossa.

Ajantasaisen surututkimuksen toinen iso teema, merkityksen etsintä (meaning making) ja siihen liittyvä narratiivisuus käsittelevät samoja surun osa-alueita kuin Pulkkinenkin. Teos olisi ansiokkaampi, jos nämä näkökulmat olisi otettu huomioon. Ilmiön kokonaisvaltaiseen tarkasteluun kuuluvat myös psykologian ja hoitotieteen näkökulmat. Pulkkinen esittelemä ajatus, että näiden piirissä esitetyt teoriat ja käsitteet ovat ensi sijaisesti syntyneet asiantuntijadiskurssia varten, pitää nähdäkseni paikkansa. On tehtävä yleistyksiä, sillä ei ole mahdollista jäädä lukemattomaan määrään subjektiivisia kokemuksia surusta. Yleistyksiä tehdessään asiantuntijat tietävät, etteivät ne vastaa kaikkien kokemusta. Kääntöpuolena jotkut surevista voivat kokea surevansa väärin, mikäli yleistykset ja oma kokemus eivät vastaa toisiaan. Tässä Pulkkinen kirjan sanoma on äärimmäisen tärkeä. Suru on kokemuksena kokonaisvaltainen ainutkertaisen ihmisen kokemus.

Kaikesta kritiikistäni huolimatta Pulkkinen osuu monessa kohdassa surun ytimeen. Hän kirjoittaa rikkaasti ja luovasti. Tutkittu aineisto kertoo tärkeää sanomaa surun monimuotoisuudesta ja kokonais-

valtaisuudesta. Ehkä kaikkein ansiokkainta surututkimuksen kannalta on Pulkkinen luoma analyysimalli läheisen menettämisestä moniulotteisena ja kontekstualisoituna kokemuksena. Se avaa käyttökelpoisen ja laajan työkalun ja näkökulman suomalaiseseen – sanattomaan, suoritettuun ja salattuun – suruun.

JUHA ITKONEN, TEOL. MAIST.

SERAFIM SEPPÄLÄ Ikonin filosofia. Helsinki: Kirjapaja 2014. 128 s.

Serafim Seppälä on ortodoksinen pappismunkki ja systemaattisen teologian professori Itä-Suomen yliopistossa. Kirja *Ikonin filosofia* on ollut tarpeen, sillä toisin kuin monet muut ikonikirjat, se ei käsittele ikonimaalauksen teknistä puolta, yksittäisen ikonin teologista sanomaa tai ikonien historiaa. Kirjan tavoitteena on antaa hahmoa yksittäisten ikonien takana olevan ikonisen kuvakielen periaatteille: esimerkiksi miten ajan ja tilan kategoriat toimivat ikonissa, miten kasvot ovat läsnä ikoneissa, mitä on ikonisen valon filosofia. Kirjan keskeisimpiä kysymyksiä on merkitsemisen luonne: miten ikoni viittaa tai mikä on ikonisen kerroksen hengellinen, aatteellinen ja esteettinen taustarakenne.

Kirjoittajan mukaan kirjan kysymykset voidaan tiivistää yhteen kysymykseen: mitä on ikoninen oleminen? Tätä kirjoittaja kutsuu ikonin filosofiksi. Siinä missä ikoniteologian pyrkimyksenä on ikonien välittämisen sisällön kuvaaminen, ikonin filosofia pyrkii hahmottamaan tapaa, jolla ikonin sisältö välittyy. Kirjan pyrkimyksenä ei ole tiettyjen kuvien analyysi, vaan ikonisuuden idea eli se, millaisia ikonien tulisi olla ja miten.

Kirjassa on seitsemän varsinaista lukua, jotka käsittelevät aihetta teoreettisesti eri tulokulmista: ikoninen

kieli, tila, liike, aika ja valo, ikonin syntäksi ja kasvot. Kirjoittaja johdattaa loogisesti ja lukijaystävällisesti tekstiä seuraavaan teemaan ja lukuun. Lopuksi hän lähestyy aihetta käytännöllisellä tasolla ja kirjoittaa myös omista kokemuksistaan. En tiedä miten yleistettävissä kuvatut kokemukset ovat, koska voisi olettaa että kirjoittaja on (kenties ei-ortodoksisista) maallikkoa harjaantuneempi aistimaan ikonitaidetta.

Kirja alkaa kutkuttavan houkuttelevasti: "Elämme maailmassa, joka tuntuu tukehtuvan sanoihin". Ja edelleen: "Hienostuneen verbaalisen pinnan alla virtauksia ohjailevat milloin itsekäät motiivit tai sokeat vietit, milloin satunnaiset tekijät. Joskus sanojen pinnan alla ei ole mitään: sofistikoitunut terminologia peittelee elotonta merkityksentömyyttä. Ihmisyden syvimpienkin kysymysten edessä tarjotaan joko monimutkaista abstrahoitua puhetta tai aitoa viisautta yksipuolisessa ja elottomassa muodossa." Nämä liittyvät myös uskonnolliseen ajatteluun. Seppälän mukaan on lähes säännönmukaista, että mitä enemmän teologisilla sanoilla mestaroidaan, sitä vähäisempi on sisäinen anti: sitä vähäisemmäksi käy rakkaus, voima, älyllinen syvyys, luovuus, persoona ja voima.

Edellä kuvattu sanoilla taiteilu voi saada aikaan verbaalisen burnoutin. Siihen tarjoillaan yhdeksi vastaukseksi teologian toista kieltä, hiljaisten viittausten ja pyhien kuvien kieltä. Seppälän mukaan läntisen teologian kentässä vallitsee sanan ylivalta. Sen hän kuvaa johdaneen kuvien laiminlyöntiin ja kyvyttömyyteen ymmärtää visuaalisen kielen olemusta ja kuvan luonnetta. Sokeimmaksi pisteeksi hän kuvaa sitä miten pyhyden ja visualisuuden suhde ymmärretään.

Ikonin kieltä kuvataan kirjassa hiljaisuuden kieleksi. Ikonin kielen kuulemiseen vaaditaan herkkyyttä, tarkkaavaisuutta ja seesteisyyttä. Osa kuvatuista asioista otetaan kirjassa annettuna, kuten "hiljaisuus

on myös hengellisen kokemuksen kieli", "vakavuus on pyhyden symboli", "Ilman kasvoja ei ole kohtaimista" ja "valon kokeminen on ihmisen voimakkaimpia ja syvimpiä aistimuksia". Olisi ollut kiinnostavaa lukea näistä tarkemmin: ovatko nämä sittenkin subjektiivisia käsityksiä, eivät universaaleja totuuksia? Entä miten metaforisia ilmaukset ovat; mitä nämä väitteet tarkoittavat sokeiden ja kuurojen kohdalla tai internetissä anonyymisti?

Yhtäältä visuaalinen kieli vaikuttaa tasa-arvoisemmalta kuin ei-visuaalinen kieli: kuva on luettavissa, vaikei tekstiä, sanoja tai käytettyä kieltä ymmärtäisikään. Toisaalta esimerkiksi sokeille ikonit ovat vaikeammin saavutettavia. Seppälä myös esittää, että "katsojan tapauksessa hyvän ikonisen maun saavuttaminen vaatii paitsi pyhyden tuntemista ja esteettistä herkkyyttä, myös teologista ymmärrystä ja ikonisen kerronnan periaatteiden tuntemusta". Ikonien katseluun voinee siis harjaantua siinä missä vuosikertaviinin maisteluun?

Vaikka kirjassa käytetyissä esimerkeissä vilahdavat niin jalkapallo kuin Uuno Turhapuro, teos sisältää melkoisen määrän sivistyssanoja ja esimerkiksi kielitieteen ja filosofian erityissanastoa. Näin täytynee olla, koska kyseessä on filosofinen tietokirja. Jäin silti miettimään, kärsiikö alussa maalailtu ideaali sanoista eroon pääsemisestä, koska lukiessa täytyy olla vahvasti kiinni sanoissa.

Seppälä tarjoaa ikonia vastaukseksi alussa kuvattuun verbaaliseen burnoutiin. Sanoihin väsynyt voi ikonin edessä saada eteensä sen, mihin loppuun käytetyt sanat eivät häntä enää kykene johtamaan. Ikonin viehätysten esitellään muun muassa se, ettei sitä voi selittää loppuun saakka. Tämän voinee ajatella vapauttavan sanoihin kiinnittyneen ihmisen visuaalisempaan kieleen. Houkuttevalta kuulostaa, että ikoni voi vapauttaa katsojan tietämisen taakasta: "Ikonin kuvaama todellisuus heijastelee jotain, joka ei

ole tiedon ja tietämisen mahdollisuuksien piirissä."

Kirjassa todetaan, että on olemassa aitoa hengellisyyttä ja syvästi hengellisiä ihmisiä, joille ikonit eivät sano mitään. Kirja toiminee hyvänä siltana ainakin heille, jotka ovat kiinni sanoissa ja käsitteissä, mutta haluaisivat päästä lähemmäs visuaalista kieltä ja ymmärtää paremmin sitä ja ikoneita, vaikka sitten aluksi käsitteiden ja sanojen kautta. Tähän kirja tarjoaa hyvän matkakumppanin ja oppaan.

KAROLIINA NIKULA, TEOL. TRI

TITUS HJELM

**Gloaalisti akateeminen:
Opas kansainväliseen
tiedejulkaisemiseen.
Tampere: Vastapaino 2016.
183 s.**

Titus Hjelm on teologian tohtori, joka tutkii ja opettaa University College Londonissa (UCL). Hän on väitellyt Helsingin yliopistossa vuonna 2005 saatananpalvonnasta mediasa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän jälkeen Hjelm on työskennellyt Lontoossa vuodesta 2007. Hjelm on julkaissut useita kirjoja ja artikkeleita suomeksi ja englanniksi, ja hän toimii toisena päätoimittajana *Journal of Religion in Europe* -lehdessä. Nyt hän haluaa jakaa tietoaan kansainvälisestä tiedejulkaisemisesta suomalaisille tutkijoille teoksessaan *Gloaalisti akateeminen: Opas kansainväliseen tiedejulkaisemiseen*. Kirja keskittyy julkaisemiseen humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla. Vastaavasta aiheesta ei ole aiemmin ollut saatavilla teosta suomeksi.

Kirjalla on kaksi keskeistä viestiä. Ensinnäkin Hjelm pyrkii vakuuttamaan lukijansa siitä, että jokainen tutkija voi julkaista tutkimustuloksiaan kansainvälisesti. Toinen pääteesi on, että tärkeintä menestyksekkäässä kansainvälisessä tiedejulkaisemis-